

Forskaren som hittade kroppens hemliga ämnen

Berättelse

Sune Bergström föddes i Stockholm 1916. Som ung blev han intresserad av kemi och medicin, och han började studera vid Karolinska Institutet. År 1944 tog han sin doktorexamen där, trots att andra världskriget gjorde tiden svår för många forskare. Redan tidigt hade han rest utomlands och arbetat i London och i USA, vilket gav honom nya idéer och kontakter.

När Bergström kom hem till Sverige började han forska om ämnen som finns i kroppen. Dessa ämnen kallas prostaglandiner. Det är små ämnen som påverkar blodtryck, kroppstemperatur och hur kroppen reagerar på sjukdomar. Forskarna visste att ämnena fanns, men ingen visste hur de såg ut. Bergström ville ta reda på det.

Arbetet var mycket svårt, eftersom det fanns så lite av ämnena i kroppen. Bergström och hans medarbetare behövde stora mängder material för att få fram bara en liten droppe rent ämne. År 1957 lyckades de äntligen rena fram två prostaglandiner, och några år senare hade de beskrivit sex stycken. För första gången kunde man se hur dessa ämnen var byggda, vilket gjorde att läkare bättre kunde förstå kroppen.

Bergström var inte bara forskare. Han blev professor, först i Lund och sedan vid Karolinska Institutet. Han ledde också Karolinska Institutet som rektor mellan 1969 och 1977. Senare blev han ordförande för Nobelstiftelsen, som delar ut Nobelpriset varje år. Han arbetade även för Världshälsoorganisationen, WHO, och ville att forskning skulle hjälpa människor i hela världen, inte bara i rika länder.

År 1982 fick Sune Bergström själv Nobelpriset i medicin. Han delade priset med sin elev Bengt Samuelsson och med engelsmannen John Vane. De fick priset just för upptäckterna om prostaglandiner. Tack vare deras arbete kunde forskare senare utveckla nya mediciner, till exempel mot smärta och inflammation.

Sune Bergström dog i Stockholm 2004. Han hade då levt ett långt liv i forskningens tjänst. En intressant sak är att hans son, Svante Pääbo, också blev forskare. År 2022 fick sonen Nobelpriset i medicin, vilket var exakt fyrtio år efter pappan. Det är mycket ovanligt att både far och son får samma fina pris.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
forskare	en person som undersöker och tar reda på nya saker
kemi	läran om vad saker är gjorda av
doktorexamen	den högsta examen man kan ta på ett universitet
ämne	ett litet material eller en sak som något består av

ORD	FÖRKLARING
prostaglandiner	små ämnen i kroppen som styr blodtryck och temperatur
blodtryck	hur hårt blodet trycker inne i kroppen
medarbetare	personer som arbetar tillsammans med någon
rena fram	ta bort allt annat så att bara ett ämne blir kvar
professor	en lärare och forskare på den högsta nivån
rektor	den person som leder en skola eller ett universitet
Nobelstiftelsen	organisationen som delar ut Nobelprisen
inflammation	när en del av kroppen blir röd, varm och gör ont

Läsförståelsefrågor

1. Var och när föddes Sune Bergström?
 1. I Lund, år 1944
 2. I Stockholm, år 1916
 3. I London, år 1957
2. Vad är prostaglandiner enligt texten?
 1. Mediciner som man köper på apoteket
 2. Ämnen i kroppen som påverkar bland annat blodtryck
 3. Verktyg som forskare använder i laboratoriet
3. Varför var Bergströms forskning så svår?
 1. Det fanns mycket lite av ämnena att arbeta med
 2. Ingen ville ge honom pengar
 3. Han kunde inte tala med andra forskare
4. Vilken roll hade Bergström vid Karolinska Institutet mellan 1969 och 1977?
 1. Han var student
 2. Han var rektor och ledde institutet
 3. Han städade laboratorierna
5. Varför är det ovanligt med Bergström och hans son Svante Pääbo?
 1. De arbetade i samma laboratorium hela livet
 2. Båda fick Nobelpriset i medicin, fast vid olika tider
 3. De fick priset samma år
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Bergström delade Nobelpriset med två andra personer.
 2. Bergström fick Nobelpriset innan han blev professor.
 3. Bergströms fru var också forskare.
7. Vad ville Bergström med sitt arbete i WHO? Svara med en mening.
8. Förklara med egna ord varför Bergströms upptäckt var viktig för läkare.
9. Vad menas i texten med att Bergström levde "i forskningens tjänst"?
10. Bergström hade rest till London och USA som ung. Vad tror du att dessa resor betydde för hans senare arbete? Motivera ditt svar.

Diskussionsfrågor

- Bergström arbetade länge med ett svårt problem innan han lyckades. Hur viktigt tror du att tålamod är för en forskare?
- Han ville att forskning skulle hjälpa människor i hela världen. Tycker du att det är forskarnas ansvar? Varför, varför inte?
- Finns det ett yrke eller ett ämne som du själv är nyfiken på och skulle vilja veta mer om?
- **Skriv (5 meningar):** Berätta om en person som du beundrar för sitt arbete eller sin kunskap. Vem är det och varför beundrar du personen?